

SUVERÉNNÍ ŘÁD MALTÉZSKÝCH RYTÍŘŮ

ZUZANA CZERNINOVÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita Brno, Česká republika

Abstract in original language

Suverénní řád maltézských rytířů je zvláštní subjekt, který si pro svůj mimořádný charakter zaslouží pozornost nejen z hlediska historického, ale obzvláště i právního. Tento příspěvek má za cíl přiblížit dějiny řádu od jeho počátku až do dnešních dob a zároveň poskytnout pohled na vývoj řádu, jakožto duálního subjektu - mezinárodního a kanonického práva. V závěru je text věnován také vnitřní organizaci a administrativně správnímu členění řádu.

Key words in original language

Laický církevní řád; charitativní a vojenská činnost; johanité; nezávislost na náboženských a světských úřadech; ztráta území; mezinárodně právní subjektivita; duální povaha.

Abstract

The Sovereign Military Order of Malta is a special subject which deserves attention not only from the historical but also from the legal point of view. This paper aims to describe the history of the Order from its beginning until today and also to provide a look at the development of the Order as a dual subject of international and canon law. The end of the text is focused on the Order's internal organization and institutional structure.

Key words

Lay-religious order; military and charitable activities; Order of St John; independence from religious and secular authorities; loss of territory; international subjectivity; dual character.

ÚVOD

Suverénní řád maltézských rytířů (celým názvem Suverénní vojenský hospitální řád sv. Jana v Jeruzalémě, na Rhodu a na Maltě; nazýván také řád sv. Jana, řád johanitů, maltézský řád etc.) je zajímavý už tím, že se jedná o jeden z nejstarších křesťanských rytířských řádů a jeho historická kontinuita nebyla nikdy přerušena. Pozoruhodná však není pouze historie řádu, ale i jeho vývoj jakožto mezinárodně právního subjektu, a rovněž důležitého činitele na humanitárním a charitativním poli.

1. HISTORIE ŘÁDU

1.1 STRUČNÁ HISTORIE ŘÁDU DO ROKU 1798

Maltézský řád má své počátky kolem roku 1048, kdy obchodníci z jihoitalské Republiky Amalfi obdrželi povolení k založení kostela, řádu

a nemocnice v Jeruzalémě, aby mohli pečovat o poutníky všech národností a vyznání. Patronem společenství byl zvolen sv. Jan Křtitel, od něhož se pak odvozovalo i jméno, kterým se bratři nazývali – *johanité*. Řád svatého Jana v Jeruzalémě se díky blahoslavenému Gérardovi, který se později stal rovněž jeho významným patronem, osamostatnil a roku 1113 papež Pascal II. podepsal bulu *Pie postulatio voluntatis*, úředně potvrzující stanovy a suverenitu řádu, tedy jeho nezávislost na náboženských i světských úřadech. Tímto dokumentem byl také oficiálně potvrzen vojenský (rytířský) charakter řádu vedle dosud pouze charitativního. Ústava Jeruzalémského království tak řád zavazovala k vojenské obraně poutníků a nemocných, zdravotních středisek a všech nejdůležitějších cest. Vedle toho považoval řád za svůj úkol i obranu křesťanské víry. Během těchto prvotních let se vytvářela velice důležitá spiritualita řádu, jejíž myšlenky jsou v řádové činnosti stěžejními dodnes. Z této doby pochází i řádové heslo *Tuitio fidei et obsequium pauperum* – tedy obrana víry a pomoc chudým.

Během středověku se sídlo řádu několikrát přemístilo - 1291 po vyvrácení Jeruzalémského království na ostrov Kypr, který svou výhodnou polohou sloužil jako útočiště poutníkům při cestě do Svaté Země a řád tak nabyl mnoha nových členů z celé Evropy; a roku 1310 na rytíři vydobytý ostrov Rhodos. Tento ostrov byl svou polohou bodem styku východního a západního světa a řád si zde vybudoval silnou námořní flotilu, aby posléze v mnoha významných bitvách hájil křesťanskou víru. Papežskou listinou garantovaná nezávislost na jiných státech, právo udržovat a nasazovat ozbrojené síly, jmenovat velvyslance, byly základy pro mezinárodní suverenitu řádu, v jehož čele stál „Rhodský princ“ – velmistř řádu a jeho rada.¹

Po prohrané bitvě se sultánem Sulejmánem byli johanitští rytíři donuceni ostrov opustit a od roku 1523 tak byl řád opět bez teritoria. Roku 1530 Karel V. se svolením papeže Clementa VII. řádu poskytl ostrov Malta² a bylo stanoveno, že řád má zůstat v bojích mezi jakýmkoli křesťanskými národy neutrálním subjektem. Od období řádu na Maltě se johanitům začalo říkat *maltézští rytíři*. Ostrov Malta spadl pod řádovou suverenitu přes dvě století a tato doba byla obdobím největší moci a slávy řádu. Velká část maltézských rytířů už v té době ale nežila na Maltě, nýbrž v jiných

¹ Komplexní pojednání o kulturních dějinách řádu johanitů ve středověku nalezneme v knize Bertholda Waldsteina – Wartenberga *Řád johanitů ve středověku*, 1. vyd. Praha: Academia, 2008. 473 s. ISBN 978-80-200-1381-1.

² Hlavní město Valetta bylo založeno velmistrem frà Jeannem della Valette a nese na počest vítězství v dlouhotrvající bitvě proti Ottomanům i jeho jméno. Přítomnost řádu byla pro ostrov obdobím architektonického, hospodářského a zdravotnického rozkvětu.

evropských zemích, kde jsou zakládána řádová převorství a velkopřevorství.³

Složitě období nastalo pro řád v roce 1798, kdy Maltu okupoval Napoleon Bonaparte. Z důvodu výše zmíněného pravidla, které rytířům zakazovalo bojovat proti jiným křesťanům, byli rytíři donuceni ostrov opustit. V roce 1800 se pak Malta až do roku 1964 stala britskou kolonií.⁴ Po amienském míru v roce 1802 došlo k omezení hlavního poslání na opět pouze charitativní (špitální) a nikoliv už vojenskou činnost řádu.

1.2 POSTAVENÍ ŘÁDU V 19. STOLETÍ AŽ DO SOUČASNOSTI – ŘÁD BEZ TERITORIA

Po odchodu z ostrova Malta následovalo několik let, kdy maltézský řád dočasně sídlil v italských městech Messina, Catania a Ferrara. Snahy získat opět vlastní teritorium byly neúspěšné a naděje, že Velká Británie navrátí Maltu řádu, se ukázaly být marné. I když maltézští rytíři nedisponovali vlastním územím, provozovali nadále svou rozsáhlou nemocniční činnost, ve které pokračují až do dnešní doby.

Od roku 1834 má maltézský řád na třech hektarech území svá dvě sídla v Římě. První v Maltézském paláci (Palazzo Malta), kde sídlí velmistr řádu a jednotlivé vládní orgány a úřady, a druhé v budově Villa del Priorato na vrchu Aventin, jenž je sídlem Římského velkopřevorství. Tato dvě sídla tvoří ještě spolu s pevností Fort Saint Angelo na Maltě a ambasádou řádu při Svatém stolci území, mající charakter srovnatelný s tím, který náleží územím jednotlivých národních ambasád. Tato jmenovaná území nejsou suverénní. Sídla ve via Condotti a na Aventinu mají exterritoriální charakter a italská vláda na základě této uznané exterritoriality akceptuje a povoluje, aby řád na těchto územích vykonával všechny výsady, jež suverénní entitě náleží.

1.3 HISTORIE ŘÁDU NA ČESKÉM ÚZEMÍ

Řád johanitů byl ve 12. století uveden do Čech díky knížeti Vladislavu II. Tento panovník se jako člen vojska německého krále Konráda II. zúčastnil druhé křížové výpravy, při níž se s činností řádu seznámil. První komenda, tedy sídlo rytířského řádu, byla na českém území zřízena roku 1158 v Praze. Centrem řádu se stal kostel Panny Marie pod řetězem, který je sídelním kostelem řádu dodnes. Postupem doby byly zřizovány i další komendy, z nichž nejvýznamnější byly ve Strakoněch, Horažďovicích, Manětíně či v Českém Dubu.

3 ČERNÝ, Miroslav. Fabrizio Turriziani Colonna, Sovranità e indipendenza del Sovrano Militare Ordine di Malta. Rapporto con la Santa Sede e soggettività internazionale. *Právněhistorické studie*. 2012, č. 41, s. 362-369. ISBN 978-80-246-1993-4.

⁴ BRADFORD, Ernle. *Řádoví rytíři*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. 290 s. ISBN 80-7113-135-0.

Roku 1301 obdržel převor u Panny Marie pod řetězem od papeže Bonifáce VIII. tzv. *právo pontifikálii*. To znamenalo, že od té doby měl stejné postavení jako biskup a získal oprávnění nosit biskupské insignie, odznaky a roucha. Z celkem šesti existujících velkopřevorství maltézského řádu je nejstarším z nich právě toto velkopřevorství české. Během 15. století se maltézský řád stal majitelem celého hradu Strakonice, který se na určitý čas stal i jeho sídlem. Členové řádu a jejich generální převorové, kteří vždy byli horlivými zastánci katolické víry, se během husitských válek aktivně účastnili konfliktu na straně protipoděbradské, tzv. Strakonické a Zelenohorské jednoty. Husitské války byly pro řád spíše nepříznivým obdobím, protože během nich ztratil velkou část majetku. Ten byl buď zničen, nebo připadl králi Zikmundovi pro zajištění armády. Dále, během středověku, se čeští rytíři zúčastnili, byť jen v symbolickém počtu, například obrany Malty (1565) a bitvy u Lepanta (1571).

Od roku 1626 byl nejvyššímu představenému řádu v Čechách přiznán titul velkopřevora a 1694 se konvent vrátil ze Strakonic do Prahy. V letech 1726 - 1727 byla postavena rezidence pražských velkopřevorů a v letech 1728 - 1731 i konvent na druhé straně kostela Panny Marie pod řetězem. Zde, na Malé Straně – na Maltézském náměstí, se dnes nachází Velvyslanectví maltézského řádu a České velkopřevorství. Velkopřevorství spolu s kostelem jsou dnes na celém světě nejstarším územím řádu.

Během napoleonských válek bylo České velkopřevorství jedinou řádovou strukturou, která tomuto nevládnému času odolala, a nedošlo k jejímu zhroucení. Za četné zásluhy řádu během období prusko-rakouských válek udělil v roce 1881 císař František Josef I. velkopřevorovi a jeho nástupcům titul rakouského knížete.⁵

Milan Buben ve svém článku o historii řádu na českém území dále dokazuje doslova nepostradatelnou činnost Českého velkopřevorství na počátku 20. století: „Velkopřevor Othenio Lichnowsky - Werdenberg proslavil řád tím, že dal zřídit 8 sanitních vlaků pro potřeby raněných v bojích I. světové války. Tyto vlaky urazily dohromady 1 062 760 km, přičemž z bojišť do zázemí převezly 359 945 raněných. Řádoví lékaři provedli během války 27 163 operací, z toho více než polovinu v řádových polních nemocnicích...”⁶

Po roce 1919 došlo na základě pozemkové reformy k podstatnému zmenšení majetku řádu v Čechách a problémy řádu po I. světové válce byly tedy převážně hospodářské povahy. Na velkostatek Strakonice-Radomyšl, který byl největším pozemkovým a nemovitým majetkem řádu, byla uvalena nucená správa. Řád musel v této době i velkou část svých pozemků prodat,

⁵ ZÁVURKA, Milan. *Právní postavení suverénního řádu maltézských rytířů*. 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc.

⁶ BUBEN, Milan. *Řád maltézských rytířů v českých zemích*. [online] dostupné z WWW: http://www.maltezskyrad.cz/historie_cechy.html

aby si tak zajistil finanční prostředky pro svou existenci.⁷ Postavení řádu v této době bylo oslabeno i vztahy mezi státem a římskokatolickou církví, neboť po rozpadu Habsburské monarchie se v Československu vytvořila silná základna protikatolických hnutí. Ke stabilizaci a zlepšení stavu docházelo až v průběhu 20. let a definitivní tečkou za protikatolickým tažením udělaly v září 1929 státem garantované oslavy svatováclavského milénia, jichž se zúčastnil prezident T. G. Masaryk a členové vlády.⁸ K smysluplnější realizaci řádové činnosti tak opět mohlo dojít až ve 30. letech.

V roce 1938 bylo z politických důvodů velkopřevorství rozděleno na české a rakouské a v roce 1939 byla činnost řádu v Čechách zastavena úplně. Ke znovuoobnovení došlo na krátkou dobu v roce 1945, ale po roce 1948 byl řád opět rozeznán a jeho majetek konfiskován. Členové řádu, kteří neopustili Československo, omezili svou řádovou činnost na minimum. Největší zásluhu na přežití velkopřevorství v exilu v těchto obtížných letech měl Karel VI. Schwarzenberg. Vláda velkopřevorství měla své dočasné sídlo v Římě, ale přímo v zemi řád nepřestal kontinuálně existovat především díky řádovým kněžím (např. frà Antonínu Voráčkovi).⁹

České velkopřevorství v Praze bylo obnoveno dne 20. 4. 1990. Podněty pro iniciaci obnovení činnosti maltézského řádu v naší zemi však zaznívaly už od září 1989. Výraznou osobností řádu nejen po sametové revoluci, ale i před ní, byl frà Josef Zlámal, převor Českého velkopřevorství. Tento významný řádový kněz byl v roce 2004 za svou práci oceněn prezidentem Václavem Klausem, který mu propůjčil druhé nejvyšší státní vyznamenání - Řád Tomáše Garrigua Masaryka.¹⁰ V měsíci květnu roku 1990 projevíli představitelé řádu zájem o navázání diplomatických styků s ČSFR a 8. června 1990 si místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí ČSFR Jiří Dienstbier a velvyslanec maltézského řádu Gioacchino Malfatti di Montetretto (sídlící ve Vídni) vyměnili nóty o navázání diplomatických styků mezi ČSFR a Suverénním řádem maltézských rytířů.¹¹ Po roce 1989 se tedy činnost maltézského řádu začala v naší zemi postupně obnovovat. Od počátku roku 1990 byly zejména v Rakousku organizovány dodávky v rámci akce „*Léky pro Československo*“, jejíž iniciátorkou byla Daisy Waldstein-Wartenbergová. Přímou na území Československa pak byly zajišťovány nutné podmínky pro další rozvoj činnosti maltézského řádu –

⁷ POŘÍZKA, Jiří. *Maltézští rytíři v Čechách a na Moravě 1870-1990*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2002. 207 s. ISBN 80-7198-547-3.

⁸ POŘÍZKA, Jiří. *Maltézští rytíři v Čechách a na Moravě 1870-1990*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2002. 207 s. ISBN 80-7198-547-3.

⁹ více informací: Zpravodaj českého velkopřevorství č. 16 a č. 23

¹⁰ více informací na WWW: <http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id/100>

¹¹ dostupné z WWW: http://www.mzv.cz/vatican/cz/o_velvyslanectvi/o_s_r_m_r.html

jednalo se především o získání nových aktivních rytířů a dam a o zajištění náležité podpory právních a majetkových požadavků.¹² Maltézský řád je díky tomu v dnešní době opět dost aktivním – jak na poli duchovním, tak humanitárním a charitativním. Nejrozšířenější a nejrozsáhlejší je činnost Maltézské pomoci o.p.s., jejímž zřizovatelem je maltézský řád v České republice a jejíž projekt byl koncipován již v únoru 1990. Vedle této charitativní organizace je řád zřizovatelem několika škol – Gymnázia SŘMR ve Skutči, Vyšší odborné školy zdravotnické SŘMR v Praze a Základní školy Maltézských rytířů v Kladně. Další důležitou formu činnosti řád vykonává prostřednictvím Nadačního fondu Lourdes, jenž pořádá každoroční pouť do francouzských Lurd¹³ a podporuje účast několika mentálně a tělesně postižených mladistvých na každoročním letním táboře *International Summer Camp for young disabled*.¹⁴

2. STATUT SVRCHOVANÉHO ŘÁDU MALTÉZSKÝCH RYTÍŘŮ V POJETÍ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA

2.1 MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ SUBJEKTIVITA

Pojem právní subjektivita znamená dle definice různých právních řádů způsobilost určité entity k právům a povinnostem. Tuto definici lze použít též pro účely vymezení subjektů mezinárodního práva. Tradiční nauky považovaly za tyto subjekty pouze státy mající kontrolu nad určitým teritoriem a disponující suverenitou. Aby stát disponoval suverenitou, musí splňovat tato kritéria – mít stálé obyvatelstvo, konkrétní území, vykonávat nad ním státní moc a mít způsobilost vystupovat samostatně v mezinárodních vztazích s ostatními státy.¹⁵ Tato teorie vychází z „tradičních“ požadavků pro existenci státu – obyvatelstvo, státní moc a státní území. Pojetí podmínek pro nabytí mezinárodně právní subjektivity se však v několika vývojových etapách měnilo a v dnešní době není možné se s touto tradiční a všeobecně přijímanou tříprvkovou definicí zcela ztotožnit. Maltézský řád má své vlastní „obyvatelstvo“ neboť momentálně čítá přibližně na 13 000 členů. Toto jejich členství však není výlučné – každý řádový člen je navíc ještě příslušníkem jiného státu. Vláda řádu má jasné, ústavněprávně korektní kompetence a náleží jí tedy plné uznání ostatními státy – požadavek státní moci je tedy také splněn.¹⁶ Třetí znak

¹² POŘÍZKA, Jiří. *Maltézští rytíři v Čechách a na Moravě 1870-1990*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2002. 207 s. ISBN 80-7198-547-3.

¹³ více informací na WWW: <http://www.lurdy.eu/index.html>

¹⁴ více informací na WWW: <http://www.internationalcamp2013.ie/news.html>

¹⁵ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Auditorium, 2009, str. 57. ISBN - 978-80-87284-05-6.

¹⁶ Klasickým projevem státní moci je také skutečnost, že disponuje donucením ve formě policejních a vojenských složek, které řád v současnosti k dispozici nemá. Jediné, čím řád již nyní nedisponuje a co je také jedním z projevů státní moci, jsou policejní a vojenské síly.

státu, jímž je vlastní území, však v případě posuzování státnosti maltézského řádu naplněn není. Již výše zmíněná sídla řádu v Itálii a na Maltě jsou svým charakterem sice přirovnatelná k územím ambasad, ale to nesplňuje kritéria, která by z nich z mezinárodněprávního hlediska činila státní území řádu.

Mezinárodní soudní dvůr vysvětlil, že subjekty mezinárodního práva nemusí být podle své povahy a podle rozsahu práv a povinností identické. V teorii mezinárodního práva vzniklo několik kategorií, dle nichž je subjektivita rozlišována (subjektivita plná, částečná, okrajová; subjektivita původní a odvozená atd.). Za hlavní subjekt mezinárodního práva je nadále považován stát, ale dále jsou do tohoto seznamu řazeny tzv. zvláštní subjekty mezinárodního práva. Těmi jsou mezinárodní (vládní) organizace, Svatý stolec, Svrchovaný řád maltézských rytířů, Mezinárodní výbor Červeného kříže, povstalci a za určitých okolností také jednotlivci.¹⁷ Tyto zvláštní subjekty můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinu tvoří ty subjekty, které při vzniku moderního mezinárodního práva veřejného (dále „MPV“) již jakožto mezinárodněprávními subjekty existovaly a byly tedy za takové i nadále považovány; druhou skupinou jsou pak ty subjekty, jejichž originární vznik moderní teorie MPV připouští, a sice tak, že dosud existující subjekty MPV jejich vznik konsensuálně umožní.¹⁸ Suverénní řád maltézských rytířů se vedle Svatého stolce a Mezinárodního výboru Červeného kříže řadí do skupiny první.

2.2 VÝVOJ MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ SUBJEKTIVITY ŘÁDU MALTÉZSKÝCH RYTÍŘŮ

Svrchovaný řád maltézských rytířů je v dnešní době považován za subjekt mezinárodního práva a jeho zvláštní postavení není téměř nikým zpochybňováno. Dosažení tohoto všeobecného uznání však nebylo jednoduché a vyvíjelo se po staletí. Dle tradice byla první johanitská organizace v Jeruzalémě veřejnoprávně uznána již muslimskými panovníky v předkřížáckém období. Stěžejní však bylo uznání nezávislosti řádu ze strany papeže, který templářům a johanitům přiznal mezinárodní status, díky kterému byli vyňati z jurisdikce jakéhokoliv panovníka. Proslulý kanonista Rajmund z Peñafortu tuto skutečnost zdůrazňuje ve svém spisu *Summa de casibus conscientiae*, sepsaném v období mezi roky 1230 – 1234.¹⁹

Během středověku maltézský řád kontroloval konkrétní území (Kýpr, Rhodos, Malta) a suverenita řádu byla během dějin několikrát opětovně

¹⁷ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Auditorium, 2009, str. 57. ISBN - 978-80-87284-05-6.

¹⁸ To jsou především mezinárodní organizace.

¹⁹ ČERNÝ, Miroslav. Fabrizio Turriziani Colonna, Sovranità e indipendenza del Sovrano Militare Ordine di Malta. Rapporto con la Santa Sede e soggettività internazionale. *Právněhistorické studie*. 2012, č. 41, s. 362-369. ISBN 978-80-246-1993-4.

potvrzena jak papežem, tak císařem. A to i přes složité období následující po vyhnání řádu z Malty. V roce 1800 byl svými obyvateli ostrov Malta dobrovolně postoupen Velké Británii, což znamenalo pro řád definitivní ztrátu území. Pojetí řádu jakožto subjektu mezinárodního práva není teoreticky jednotné a na danou problematiku existuje několik doktrinárních úhlů pohledu. Jednou z otázek je, zda v případě řádu maltézských rytířů byl v historii mezinárodněprávním subjektem řád sám o sobě, nebo zda „zdrojem“ suverenity bylo právě území, nad kterým měl řád kontrolu. Vlastnictví Rhodu a Malty řádu tento status zajišťovalo, ale po ztrátě území by dle této teorie za takový subjekt považován být nemohl. Profesor ústavního práva Noel Cox ve své práci *The Continuing Question of Sovereignty and the Sovereign Military Order of Jerusalem, of Rhodes and of Malta* zmiňuje, že v roce 1530 potvrdil Karel V., ve svém postavení sicilského krále, velkopřevorovi řádu k ostrovu Malta právo trvalého léna.²⁰ Řádu tak byla na ostrově zaručena suverenita. Nositeli suverenity, stejně jako maltézský řád, byli ve středověku například i míšenští, kolínští a trevířští arcibiskupové, kteří byli feudály císaře Svaté říše římské. Tito arcibiskupové však svůj suverénní status po rozpadu Svaté říše římské ztratili a byli posléze integrováni do jednotlivých nástupnických států. To, co jim tedy „propůjčovalo“ a zajišťovalo suverenitu, byla pouze ona vazba k teritoriu. V případě maltézského řádu však i přes stejný vývoj, tedy přerušení feudální vazby k sicilskému králi, ke ztrátě suverenity nedošlo. Prvním důvodem byla zpočátku jistá stále přetrvávající naděje, že řád teritorium získá zpět. Řád byl totiž po odchodu z Malty po určitou dobu považován za jakousi „exilovou vládu Malty“. Druhým a hlavním impulsem vedoucím po napoleonské okupaci v roce 1798 k nabytí tohoto unikátního statusu, byla neobvyklá historie a rozsáhlá, pro státy nepostradatelná, humanitární činnosti řádu. Maltézský řád i po velkém oslabení, které mu bylo ztrátou teritoria způsobeno, dále udržoval diplomatické vztahy s mnoha státy, byl činný na mezinárodních kongresech a zachoval si svůj suverénní charakter. Důkazem toho, že jeho právní status subjektu mezinárodního práva byl ze strany států uznáván, může být i skutečnost, že řádový majetek byl respektován a nedocházelo k jeho zabírání.²¹ V roce 1929 byly uzavřeny Lateránské smlouvy mezi Svatým stolicí a Itálií, čímž došlo ke stabilizaci právního postavení řádu. V roce 1930 byl velvyslanec maltézského řádu přijat do diplomatického sboru Svatého stolce a posléze došlo ke stejnému uznání i ze strany dalších států.

²⁰ COX, Noel. *The Continuing Question of Sovereignty and the Sovereign Military Order of Jerusalem, of Rhodes and of Malta*. Aberystwyth University - Department of Law and Criminology, 2008. Dostupné na SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1140462>

²¹ ČERNÝ, Miroslav. Fabrizio Turriziani Colonna, Sovranità e indipendenza del Sovrano Militare Ordine di Malta. Rapporto con la Santa Sede e soggettività internazionale. *Právněhistorické studie*. 2012, č. 41, s. 362-369. ISBN 978-80-246-1993-4.

2.3 MEZINÁRODNĚ PRÁVNÍ STATUS ŘÁDU Z DNEŠNÍHO POHLEDU

Mezi teoretiky mezinárodního práva, kteří zastávají názor, že určitá entita může být subjektem mezinárodního práva, aniž by byla státem, patří např. profesorka mezinárodního práva Rebecca Wallace.²² Tento názor ve vztahu k maltézskému řádu v dnešní době zastává i nemalé množství zemí, které udržují s řádem diplomatické vztahy a jejichž počet se na přelomu 20. a 21. století podstatně rozšířil. K dnešnímu dni má řád diplomatické vztahy se 104 státy ze všech kontinentů.²³ Poslední bilaterální dohody o diplomatických vztazích byly uzavřeny mezi lety 2007 až 2009 se zeměmi Keňa, Turkmenistán, Monako, Ukrajina, Bahamy, Sierra Leone, Namíbie a Antigua a Barbuda. S šesti státy má řád oficiální vztahy, což je nižší úroveň uznání než plné diplomatické a znamená vzájemné vysílání diplomatických zástupců. Udržování oficiálních vztahů je považováno za konkludentní způsob uznání maltézského řádu.²⁴ Proces formování těchto vztahů ještě není u konce a řád vyvíjí snahy o to, aby uznání postupně získával od dalších států.

Zcela vyjímající se vztahy má maltézský řád se Svatým stolcem, tedy dalším zvláštním prvkem mezinárodního práva. Při Svatém stolci je totiž akreditován velvyslanec maltézského řádu, který je považován za velvyslance stejným způsobem, jako ti z ostatních států. Naopak tak tomu ale není – při maltézském řádu není vyslán papežský nuncius, který je do ostatních států, majících se Svatým stolcem diplomatické vztahy, vyslán. Vzájemnost vztahů však tímto není omezena, neboť papež k maltézskému řádu vysílá svého zástupce v osobě jím jmenovaného kardinála (*Cardinalis Patronus* – viz dále).²⁵

Hans G. Knitel ve své knize *Les Délégations du Comité International de la Croix-Rouge*, v níž mimo jiné porovnává rozdíly mezi mezinárodně právní subjektivitou Mezinárodního výboru Červeného kříže a Suverénního řádu maltézských rytířů, vyjmenovává, jaké základní výhody (privilegia, pravomoci) vyplývají subjektu mezinárodního práva z tohoto statutu.²⁶ Jsou

²² WALLACE, Rebecca. *International law: a student introduction*. 2. vyd. Nakladatelství Sweet&Maxwell Ltd., 1986. ISBN 0-421-33500-9.

²³ seznam všech států k nalezení na WWW:

<http://www.orderofmalta.int/diplomatic-relations/862/sovereign-order-of-malta-bilateral-relations/?lang=en>

²⁴ tj. Belgie, Francie, Německo, Lucembursko, Švýcarsko a Kanada

²⁵ DI FABIO, Udo. *Status der Völkerrechtssubjektivität des Souveränen Malteser-Ritterordens*. Bonn, 2012, 161 s., s. 97

²⁶ KNITEL, Hans G. *Les Délégations du Comité International de la Croix-Rouge*. Etudes et Travaux de l'Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales. Ženeva. 1967, č. 5, s. 9-114.

jimi aktivní a pasivní legační právo – tedy právo vysílat a přijímat diplomatické zástupce; pravomoc uzavírat dohody, smlouvy (*ius contrahendi*); právo vydávat cestovní pasy; exterritorialita sídla a delegací subjektu a mnohé další výhody, jako například právo emitovat poštovní známky²⁷ nebo vlastní měnu.

Základními principy činnosti řádu jsou pomoc trpícím a ochrana lidské důstojnosti na základě křesťanské solidarity. Z věcného hlediska proto řád svrchovanost označuje pouze za nástroj své humanitární činnosti ve světě, která je v zásadě apolitická a neideologická a je podmíněna pouze ochotou místních vlád přijmout pomoc řádu.²⁸ Diplomatické vztahy a právo zřizovat diplomatické mise (tedy tzv. *ius legationis*) pro řád znamenají bezproblémový přístup k vládám států a k mezinárodním organizacím, což umožňuje mimo jiné pohotově reagovat na aktuální humanitární a zdravotnické potřeby, včas a účinně zasahovat v případě přírodních katastrof či ozbrojených konfliktů.²⁹ Rozsáhlá diplomatická síť, kterou řád disponuje, umožňuje poskytovat potřebnou diplomatickou ochranu v situacích, kdy jsou humanitární aktivity řádu vykonávány ve státech, kde není dostatečně zaručená ochrana lidských práv. Dále je díky těmto diplomatickým vztahům možné dostávat celní a daňové úlevy pro zásobování léčivy, zdravotnickými potřebami a jiným zbožím důležitým pro nouzové situace (to vychází ze zakotvení v čl. 36 odst. 1 Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích z roku 1961).³⁰

Co se týče multilaterálních vztahů, má maltézský řád vztahy na diplomatické úrovni s Evropskou unií, má stálé pozorovatelské mise při OSN a reprezentanty a delegáty v dalších mezinárodních organizacích.³¹ Další formou vzájemné interakce se státy a mezinárodními institucemi jsou tzv. dohody o spolupráci. Například je to dohoda uzavřená 17. února 2009 v Bruselu mezi velmistrem řádu fr. Matthew Festingem a prezidentem Evropské komise José Manuelem Barroso. Tato mezinárodní dohoda o spolupráci má být základem pro rozvoj silnějšího vztahu mezi maltézským

²⁷ Země, s nimiž uzavřel řád poštovní dohody, plně uznávají platnost poštovních známek vydaných Suverénním řádem maltézských rytířů. Tyto dohody byly uzavřeny již s více než padesáti státy.

²⁸ dostupné z WWW: http://www.mzv.cz/vatican/cz/o_velvyslanectvi/o_s_r_m_r.html

²⁹ Jako příklad mohu uvést např. velkou finanční a materiální pomoc pro Českou republiku ze strany řádu v letech 1997 a 2002, kdy část republiky zasáhly rozsáhlé povodně. Více informací např. zde: <http://www.christnet.cz/magazin/zprava.asp?zprava=4767>

³⁰ V neposlední řadě diplomatické vztahy řádu umožňují získávat potřebné kontakty a podporu pro řádem vyvíjené aktivity, uzavírat smlouvy a řešit různé další problémy, které nastávají.

³¹ seznam všech mezinárodních organizací k nalezení na:

<http://www.orderofmalta.int/diplomatic-relations/755/multilateral-relations/?lang=en>

řádem a Evropskou unií. Obě strany dohody zde potvrdily důležitost lpění na základních lidských hodnotách a společném úsilí o jejich dodržování a podporou úcty k lidské důstojnosti, svobodě, spravedlnosti a správného vládnutí. Dále byly dohodou vytyčeny jednotlivé konkrétní podoby spolupráce a podpory pro řád ze strany Evropská komise.³²

Na mezinárodním politickém poli je tedy maltézský řád zcela neutrální, nestranný a nepolitický. Z tohoto důvodu může vystupovat i jako mediátor, když si jakýkoli stát vyžádá jeho intervenci k urovnání nějakého svého sporu.

2.3.1 BILATERÁLNÍ VZTAHY ŘÁDU S ČESKOU REPUBLIKOU

Po pádu komunistického režimu si dne 8. června 1990 místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí ČSFR Jiří Dienstbier a velvyslanec maltézského řádu se sídlem ve Vídni Gioacchino Malfatti di Montetretto vyměnili nóty o navázání diplomatických styků mezi ČSFR a Suverénním řádem maltézských rytířů. V souvislosti s rozdělením Československé federace předal velvyslanec řádu na Federálním ministerstvu zahraničních věcí ČSFR verbální nótu, v níž uznal oba nástupnické státy a potvrdil další existenci diplomatických styků s ČR.³³ Československý velvyslanec byl jako velvyslanec České republiky uznán 30. 1. 1993. V současné době je velvyslancem maltézského řádu v České republice Mario Quagliotti (od 7. 11. 2006) a velvyslancem České republiky při maltézském řádu v Římě Pavel Vošalík (od 26. 2. 2009), který je současně velvyslancem České republiky u Svatého Stolce.

3. POSTAVENÍ ŘÁDU V RÁMCI ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVE A Z POHLEDU KANONICKÉHO PRÁVA

Maltézský řád je mezinárodním církevním řádem (či bratrstvem) římskokatolické církve již od 12. století. Církevní rytířské řády byly v historii vždy spojeny s katolickou církví. Mimořádné právní postavení v rámci skupiny katolických náboženských řádů se začalo vyvíjet již během dobývání Svaté Země křížovými rytíři. Prvními projevy byla oficiální přeměna maltézského řádu na rytířský, když jako takový byl uznán v již zmíněné papežské bule z roku 1113.³⁴ V dnešní době můžeme církevní rytířské řády rozdělit do dvou skupin – *pontifikální* neboli papežské řády, které uděluje a spravuje přímo papež a dále *rytířské* řády, mající původ ve středověkých vojenských řádech a spadající pod církevní jurisdikci. I když maltézský řád kdysi disponoval vlastním územím, byl a nadále je přednostně náboženským řádem, spíše než státem. Maltézský řád byl vždy

³² dostupné z WWW: <http://www.orderofmalta.int/diplomatic-relations>

³³ dostupné z WWW: http://www.mzv.cz/vatican/cz/o_velvyslanectvi/o_s_r_m_r.html

³⁴ DI FABIO, Udo. *Status der Völkerrechtssubjektivität des Souveränen Malteser-Ritterordens*. Bonn, 2012, 161 s.

řádem laickým (nekněžským), a to i když k I. a III. třídě patří také kněží. I kněží mohou sice být (a často také jsou) členy řádu ve funkci řádových kaplanů různých stupňů, ale řídicí řádové funkce zastávají nekněží.³⁵ Podle kanonického práva jsou církevní řády „církevními institucemi zasvěceného života“, definovanými jako společnosti, jejichž členové skládají podle vlastního práva veřejně sliby.

Právní postavení maltézského řádu uvnitř římskokatolické církve bylo definováno roku 1951, kdy papež Pius XII. zvolil zvláštní kolegium pěti kardinálů, za účelem stanovení povahy maltézského řádu, jeho vztahu ke Svatému stolci a rozsahu jeho kompetencí – jak z hlediska jeho suverenity, tak z pohledu náboženské instituce. Impulsem pro svolání tohoto kolegia byl konflikt, který v polovině 20. století mezi Svatým stolicem a maltézským řádem vznikl a v němž se jednalo o další bytí či nebytí řádu v jeho dosavadní podobě. Důvodem byla snaha kardinála Nicola Canaliho docílit změny struktury řádu – z řádu se měl stát pouze čestný řád, udělovaný významným členům církevní hierarchie a řádové majetky měly přejít přímo na Svatý stolec. Rozhodnutí kardinálského kolegia bylo vyneseno v roce 1953 a výsledkem diskusí byla tato definice maltézského řádu: „Řád maltézských rytířů je řádem suverénním, jelikož požívá jistých výsad, které v souladu s principy mezinárodního práva jsou hodné suverenity. Tato práva byla uznána Svatým stolicem a mnoha dalšími státy. A to i přesto, že tato práva nezahrnují všechny pravomoci a výsady, které náleží suverénním státům v pravém slova smyslu.“ Kolegium kardinálů vydalo tvrzení, že tzv. suverenita maltézského řádu není založena na vlastnictví teritoria, nýbrž na mezinárodních aktivitách. Nazvalo tuto výsadu „*funkční suverenitou*“, která znamená faktickou a právní nezávislost na církvi a uznání několika státy.³⁶ F. T. Colonna ve své práci *Sovranità e indipendenza nel Sovrano Militare Ordine di Malta* zdůrazňuje, že rozhodnutí kardinálské komise v otázce mezinárodní suverenity nepřineslo žádné nové omezení, ale pouze konstatovalo stav, jaký existoval odjakživa.³⁷

Pojetí kardinálského rozhodnutí později reflektovala i nová Ústava maltézského řádu, která byla v roce 1961 vyhlášena a 28. – 30. dubna 1997 revidována. Čl. 4 odst. 6 Ústavy říká: „Náboženská povaha nevylučuje vykonávání suverénních pravomocí, které přináleží řádu jako subjektu mezinárodního práva, uznaného státy.“³⁸ Ve čtvrtém odstavci čl. 6 je

³⁵ ČERNÝ, Miroslav. Vybrané aspekty prvního systému Maltézského řádu. *Revue církevního práva*. 2011, ročník XVII., č. 48, s. 27-35.

³⁶ NAKAHARA, Kiichiro. *The Sovereign Order of Malta Today. An inquiry into its treaty-making*. Tokio, 1969, 60 s.

³⁷ COLONNA, Fabrizio Turriziani. *Sovranità e indipendenza nel sovrano militare Ordine di Malta*. 1. Vyd. Vatikán : Libreria Editrice Vaticana, 2006, 374 s. ISBN – 8820978091.

³⁸ Ústavní listina Maltézského řádu ze dne 27. června 1961, obnovená Mimořádnou generální kapitulou 28. až 30. dubna 1997 - pracovní neoficiální překlad z italského původního znění. Ústava v původním znění dostupná z WWW:

stanoveno, že papež jmenuje jako svého zástupce u řádu kardinála římskokatolické církve, kterému náleží titul *Cardinalis Patronus* a zvláštní pravomoci. Tento kardinál má za úkol spravovat duchovní záležitosti řádových členů a být „spojkou“ mezi maltézským řádem a Svatým stolcem. Maltézský řád je tedy v duchovních záležitostech podřízen papeži jako vrcholnému zástupci Svatého stolce a současně je v mezinárodněprávních otázkách suverénní.³⁹ Ve vnitřní struktuře Svatého stolce se duální povaha maltézského řádu projevuje tak, že se jeho duchovními otázkami zabývá Římská kongregace, zatímco Státní sekretariát Svatého stolce zodpovídá za mezinárodně právní vztahy s maltézským řádem. Mimo duchovní záležitosti je řád suverénní, a to proto, že požívá určitých výsad, které z mezinárodně právního hlediska jsou vlastní suverénní entitě. Důležité je však, jak poznamenává Noel Cox, že maltézský řád nemůže sám sobě suverenitu stanovit tím, že ji prohlásí ve své Ústavě (čl. 3 a 4). Důvod, který činí maltézský řád suverénním, je uznání této jeho suverenity mezinárodním právem.⁴⁰ O tomto uznání sice nepanuje všeobecná shoda, ale maltézský řád je ve velkém měřítku přijímán jako mezinárodní entita s neobvykle rozsáhlými privilegii.

4. STRUČNÝ EXKURS DO ORGANIZACE ŘÁDU

4.1 VNITŘNÍ ORGANIZACE

Vláda maltézského řádu je svou strukturou velice podobná vládám států. Avšak má určité prvky, specifické pro svou povahu náboženského laického řádu, a dále zcela neobvyklou terminologii, která se po staletí od vzniku maltézského řádu vyvíjela. V maltézském řádu je naplněno obvyklé trojí dělení moci na výkonnou, zákonodárnou a soudní.

V čele řádu je kníže velmistr, který je oprávněn používat tituly Výsost a Eminence. Velmistr je doživotně volen tzv. nejvyšší státní radou (zvláštní zasedání generální kapituly) z řady profesních rytířů (to jsou ti rytíři, kteří složili tři mnišské sliby – chudoby, čistoty a poslušnosti) a má suverénní postavení, z něhož tvoří výjimku pouze to, že je podřízen papeži (viz výše – vztah mezi římskokatolickou církví a řádem). V současné době je velmistrem řádu již výše zmíněný frà Matthew Festing.

Velmistr předsedá svrchované radě, která se skládá ze čtyř nejdůležitějších orgánů řádu – tj. velkokomtur (zástupce velmistra), velký špitálník (má na starosti zdravotnickou činnost řádu a charitativní pomoc), velkokancléř

<http://www.orderofmalta.int/wp-content/uploads/2010/06/order-of-malta-constitution.pdf>

³⁹ SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Auditorium, 2009, s. 60 – 61. ISBN - 978-80-87284-05-6.

⁴⁰ COX, Noel. *The Continuing Question of Sovereignty and the Sovereign Military Order of Jerusalem, of Rhodes and of Malta*. Aberystwyth University - Department of Law and Criminology, 2008. Dostupné na SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1140462>

a receptor státní pokladny („ministr financí“ řádu). Dále má svrchovaná rada dalších šest členů. Vládní poradní sbor a rada auditorů jsou důležitými vládními orgány, které podporují velmistra a svrchovanou radu a jsou rovněž voleny generální kapitulou na dobu pěti let.

Generální kapitula (svým charakterem podobná parlamentu) je nejvyšším shromážděním rytířů, které se schází každých 5 let a volí členy výkonné svrchované rady (de facto vlády). Zákonodárnou moc, která se netýká záležitostí ústavních, vykonává velmistr se svrchovanou radou. Generální kapitula i nejvyšší státní rada jsou složeny z představitelů jednotlivých útvarů organizačního členění - velkopřevorství, převorství, podpřevorství a národních sdružení (asociací).⁴¹

Řádové soudy – tzv. magistrální tribunály jsou soudy první instance a odvolací soudy a jsou obsazeny prezidentem, soudci, soudními auditory a úředníky. Právní otázky, které mají mimořádný význam, jsou předkládány soudnímu poradnímu sboru. Soudci jsou dle čl. 25 Ústavy řádu přednostně vybírání z řad členů řádu, kteří jsou znalci řádového, veřejného, mezinárodního a kanonického práva. Ústavněprávní předpisy týkající se soudnictví řádu odrážejí jeho duální povahu. Řádová Ústava předepisuje pro výkon soudní moci v rámci maltéžského řádu dělenou soudní příslušnost pro běžné církevní soudy na jedné straně a magistrální tribunály maltéžského řádu na straně druhé. Soudní případy spadající pod jurisdikci církevních soudů jsou těmito posuzovány na základě předpisů církevního práva. Soudní případy necírkevní povahy („*forum laicale*“) mezi fyzickými či právnickými osobami, které jsou členy řádu a třetími osobami, spadají pod jurisdikci magistrálních tribunálů a regulovány řádovým Kodexem. Kodex je spolu s řádovou Ústavou, ratifikovanými mezinárodními dohodami, zvyky a výsadami, tzv. „*Code Rohan*“⁴² a subsidiárně kanonickým právem, pramenem maltéžského řádového práva.

Papež, který zůstává nadřízeným řádu, jmenuje u řádu svého zástupce – kardinála který se nazývá Cardinalis Patronus. Dne 6. června 2009 jmenoval papež Benedikt XVI. tímto kardinálem Paola Sardiho. Asistentem kardinála řádu je řádový prelát, který vykonává vedle činnosti církevního nadřízeného řádového duchovenstva také činnost velmistrova asistenta.⁴³

⁴¹ dostupné z WWW: http://www.mzv.cz/vatican/cz/o_velvyslanectvi/o_s_r_m_r.html

⁴² Rohanův kodex pochází z konce 18. století a byl vydán jedním z posledních velmistrů řádu z období života řádu na Maltě. Tam, kde není v rozporu s platnými nařízeními, zůstává v platnosti do dnes.

⁴³ ZÁVURKA, Milan. *Právní postavení suverénního řádu maltéžských rytířů*. 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc.

4.2 ADMINISTRATIVNĚ SPRÁVNÍ ČLENĚNÍ

4.2.1 ORGANIZAČNÍ ČLENĚNÍ

Administrativně správní členění řádu je zakotveno v části čtvrté řádové Ústavy. Jednotlivé administrativně správní celky tvoří velkopřevorství v čele s velkopřevorem (Řím, Lombardie a Benátsko, Neapolsko a Sicílie, Čechy, Rakousko a Anglie), převorství řízená převorem, podpřevorství v čele s regentem (Německo, Irsko a Španělsko) a asociace, jejichž hlavou je předseda nebo prezident. Ustanovování těchto celků svěřuje Ústava v článku 28 velmistrovi řádu.

4.2.2 TERITORIÁLNÍ ČLENĚNÍ

Řád sice nemá teritoriální svrchovanost, ale jako mezinárodní subjekt vlastní řadu historických nemovitostí ve světě (v ČR výše zmíněné nemovitosti na Maltézském náměstí v Praze a další). Územní postavení řádu je řešeno ve vztazích s Itálií, která naposledy v roce 1969 přiznala exteritoriální práva budově Pallazo di Malta v Římě a reprezentativnímu sídlu na Aventinu a současně přiznala velmistrově funkci charakter funkce hlavy cizího státu s diplomatickou imunitou.

4.2.3 ČLENSTVÍ V ŘÁDU

Zatímco v dřívějších dobách byli členové maltézského řádu příslušníky šlechtického stavu, v dnešní době je kladen důraz na šlechetnost duše a chování člena. Šlechtictví tak v tomto hlubším slova smyslu neznamená být nositelem nějakého titulu, nýbrž nositelem velké zodpovědnosti k hájení slávy Boží a důstojnosti druhého člověka. Takový postoj se projevuje v sociální odpovědnosti, loajalitě vůči víře a církvi, připravenosti bránit křesťanské tradice a v zaujímání odpovídajícího postoje k životu a světu obecně.

Dle čl. 8 odst. 1 Ústavy maltézského řádu se jeho členové dělí do tří stavů. Prvním stavem jsou tzv. profesní rytíři, kteří složili slib čistoty, poslušnosti a chudoby. Dle kanonického práva se jedná o duchovní v plném slova smyslu, kteří ovšem nejsou povinni k životu v klášterním společenství. V Českém velkopřevorství je současně pouze jeden profesní rytíř, jímž je frà Karel Paar. „Frà“ je zkratka, kterou profesní rytíři používají před jménem po složení věčných a slavných slibů. Vedle profesních rytířů jsou členy prvního stavu také profesní kaplani, kteří složili řeholní sliby. Členové druhého stavu se svým slibem zavazují vést poslušný život v duchu řádové spirituality – nejedná se o řeholní sliby, ale tzv. příslib. Druhý stav je tvořen z obedienčních členů, kteří se dále dělí do tří skupin na čestné a devoční obedienční rytíře a dámy, graciální a devoční obedienční rytíře a dámy a magistrální obedienční rytíře a dámy. Mohou být ženatí a mít světská zaměstnání či funkce. Třetí stav tvoří skuteční laici, kteří neskládají řeholní sliby ani příslib, nejsou nuceni žít v celibátu, ale jejich povinností je opět žít příkladný křesťanským životem. Dělí se na 6 dalších kategorií:

- čestní a devoční rytíři a dámy, tj. za oddanost (nutný šlechtický původ)
- konventuální kaplani „*ad honorem*“, tj. čestní kaplani (jsou přijati k řádu a nežijí v konventu)
- graciální a devoční rytíři a dámy, tj. z milosti (uchazeči, kteří mají pouze 8 šlechtických předků)
- magistrální kaplani (diecézní kněží přidružení k řádu, aby vypomáhali při výkonu duchovní služby)
- graciální magistrální rytíři a dámy, tj. z milosti (šlechtici, kteří nemohou doložit požadovaný původ předků pro vyšší řádový stupeň nebo členové občanského původu vynikajícího společenského postavení)
- devoční donáti a donátky (plnoprávní členové řádu, kteří vytvářejí pokračování dřívější kategorie sloužících nebo pomocných bratrů a sester).⁴⁴

ZÁVĚR

Postavení Suverénního řádu maltézských rytířů se díky historicko-právnímu vývoji této instituce dá označit jako výjimečné, a to jak mezi ostatními subjekty mezinárodního práva, tak mezi ostatními církevními řády. Maltézský řád má totiž smíšenou povahu – ve věcech církevních je podřízen, stejně jako ostatní církevní řády, Svatému stolci, zatímco v ostatních věcech je zcela suverénní. Maltézský řád je uznáván mnoha, ale nikoliv všemi, státy, jakožto suverénní entita mezinárodního práva. Není zemí, ale vykazuje některé aspekty suverénního státu. Tento nejednoznačný charakter je dán dlouhou historií a duální povahou řádu, který je jak církevní, tak rytířský.

Maltézský řád díky svému kontinuálnímu trvání již od 12. století a díky svému nepostradatelnému postavení v oblasti humanitární a charitativní získal mezi subjekty mezinárodního práva postavení tzv. zvláštního subjektu. Mezinárodně právní subjektivita pro něj není pouze jakýmsi "pozůstatkem" z minulosti, kdy maltézský řád státem byl v úplném slova smyslu, protože krom ostatních „vlastností“ státu kontroloval konkrétní

⁴⁴ Ústavní listina Maltézského řádu ze dne 27. června 1961, obnovena Mimořádnou generální kapitulou 28. až 30. dubna 1997 - pracovní neoficiální překlad z italského původního znění. Ústava v původním znění dostupná z WWW:

území. Mezinárodně právní subjektivita je i jeho potřebným elementem jeho navazování vztahů s ostatními státy, v nichž posléze realizuje své poslání. To se děje především formou různorodé pomoci mnoha nemocným, chudým a potřebným, kteří na světě byli, jsou a budou, a činnosti řádu jsou pro ně nepostradatelné. To je mimo jiné důvod, proč si řád zaslouží své mimořádné postavení a také větší pozornost, obzvláště pak v České republice, kde tato instituce ještě není v povědomí lidí příliš zakotvena.

Literature:

BRADFORD, Ernle. *Řádoví rytíři*. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. 290 s. ISBN 80-7113-135-0.

COLONNA, Fabrizio Turriziani. *Sovranità e indipendenza nel sovrano militare Ordine di Malta*. 1. Vyd. Vatikán: Libreria Editrice Vaticana, 2006, 374 s. ISBN – 8820978091.

NAKAHARA, Kiichiro. *The Sovereign Order of Malta Today. An inquiry into its treaty-making*. Tokio, 1969

POŘÍZKA, Jiří. *Maltézští rytíři v Čechách a na Moravě 1870-1990*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2002. 207 s. ISBN 80-7198-547-3.

SCHEU, Harald Christian. *Úvod do mezinárodního práva veřejného*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Auditorium, 2009. ISBN - 978-80-87284-05-6.

WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold. *Řád johanitů ve středověku*, 1. vyd. Praha: Academia, 2008. 473 s. ISBN 978-80-200-1381-1.

WALLACE, Rebecca. *International law: a student introduction*. 2. vyd. Nakladatelství Sweet&Maxwell Ltd., 1986. ISBN 0-421-33500-9.

BUBEN, Milan. *Řád maltézských rytířů v českých zemích*. [online] dostupné z: http://www.maltezskyrad.cz/historie_cechy.html

COX, Noel. *The Continuing Question of Sovereignty and the Sovereign Military Order of Jerusalem, of Rhodes and of Malta*. Aberystwyth University - Department of Law and Criminology, 2008 [cit. 4. 10. 2013]. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1140462>

ČERNÝ, Miroslav. Fabrizio Turriziani Colonna, Sovranità e indipendenza del Sovrano Militare Ordine di Malta. Rapporto con la Santa Sede e soggettività internazionale. *Právněhistorické studie*. 2012, č. 41, s. 362-369. ISBN 978-80-246-1993-4.

ČERNÝ, Miroslav. Vybrané aspekty prvního systému Maltézského řádu. *Revue církevního práva*. 2011, ročník XVII., č. 48, s. 27-35.

DI FABIO, Udo. *Status der Völkerrechtssubjektivität des Souveränen Malteser-Ritterordens*. Bonn, 2012, 161 s.

KNITEL, Hans G. Les Délégations du Comité International de la Croix-Rouge. *Etudes et Travaux de l'Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales*. 1967, č. 5.

ZÁVURKA, Milan. *Právní postavení suverénního řádu maltézských rytířů a* [online]. Praha, 2009 [cit. 4. 10. 2013]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta. Vedoucí práce prof. JUDr. Antonín Ignác Hrdina, DrSc.

Contact – email

378520@mail.muni.cz